

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ; ПОЛІТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2026.1/33>**Бартошевич О. О.**<https://orcid.org/0009-0006-3772-8355>

Харківський національний університет внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОРУПЦІОГЕННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано психологічні риси особистості, що можуть складати її корупціогенність. Зазначено, що у психологічному дискурсі корупціогенність особистості виступає специфічною якісною характеристикою її психічного складу. Вона визначає потенційну готовність чи схильність індивіда вчинити дії корупційного характеру за певних обставин. Корупціогенна поведінка, у свою чергу, є моделлю дій, що потенційно може завершитися здійсненням корупційного злочину. Наголошено, що сучасна корупція є одним із наймасовіших і найнебезпечніших соціальних явищ, боротьба з яким ускладнюється його багатогранною природою. Хоча корупція у своїх наслідках виглядає як правова та економічна проблема, її витoki глибоко вкорінені у психологічних і загальнолюдських аспектах. Тому без ґрунтового психологічного аналізу та врахування соціокультурних факторів складно, а часом і неможливо розробити ефективні програми для її подолання. У суспільстві спотворення моральної системи цінностей зазвичай супроводжується викривленням почуття справедливості. Дослідження виявляють ключові риси, притаманні корупціогенній особистості: послаблення критеріїв оцінки власної поведінки та цінностей, підвищена конформність, зовнішній локус контролю, егоцентризм, задріість, комплекс меншовартості, схильність до компенсаторної поведінки через прагнення до влади та матеріального статусу, відчуження моральної відповідальності, а також толерантне ставлення до корупції. Додатково з'ясовано, що особи з високим рівнем рис так званої «темної тріади» (нарцисизм, макіавеллізм, психопатія) більш схильні до корупційної діяльності. Психологічні особливості таких людей, такі, як відсутність емпатії, маніпулятивність та егоцентризм, сприяють ігноруванню етичних і правових норм у прагненні власної вигоди. Усвідомлення цих психологічних характеристик має велике значення для формування превентивних заходів та проведення психологічного відбору персоналу.

Ключові слова: корупціогенність, особистість, корупційний злочин, моральні норми, цінності, конформність, нарцисизм, відчуження моральної відповідальності.

Постановка проблеми. За результатами опитування «Сприйняття зміни рівня корупції в Україні за час повномасштабного вторгнення», проведеного Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС) 19–28 вересня 2025 року [5], переважна більшість українців – 71% – вважають, що за час повномасштабного вторгнення рівень корупції в країні зріс. Ще 20% вважають, що він не змінився і лише 5% вважають, що рівень корупції знизився [5].

Корупційна злочинність у сучасних воєнних реаліях функціонування України залишається одним із ключових чинників, що провокують соціальну напруженість, підривають довіру до державної

влади, порушують принципи верховенства права та спричиняють конфлікти у відносинах між громадянами та державою. Навіть за умов дії правового режиму воєнного стану рівень корупції не зменшився. Ба більше, її прояви стали ще більш виразними у сферах суспільного життя, які раніше зазнавали меншого впливу корупційних процесів, зокрема в оборонній промисловості, зовнішньоекономічних операціях та механізмах забезпечення національної безпеки. З огляду на складність і багатогранність корупції як соціального явища, а також її значний масштаб і різноманіття проявів в умовах війни, цей феномен становить серйозну загрозу для національної безпеки країни.

© Бартошевич О. О., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Численні прагнення до встановлення витоків і сутності корупції, а також шляхів її подолання поєднуються тією обставиною, що в центрі будь-яких філософських, економічних, історичних або правових пояснень корупції знаходиться людина-корупціонер, з усіма притаманними їй якостями – жадібністю, користоловством, комплексом неповноцінності, лінню, задрісністю тощо. Це дозволило психологам виокремити таку характеристику особистості як корупціогенність [1]. Попри стратегічне і геополітичне значення корупції та її ключову роль у політичних і економічних дослідженнях, тема корупціогенної поведінки залишається недостатньо представленою у соціально-психологічних наукових розвідках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корупція ставала предметом дослідження науковців з різних галузей знань, що пояснює багатогранність підходів до визначення її причин і витоків. Вони варіюються від структурних проблем політичної та економічної сфер до морального занепаду особистості. Правові механізми запобігання корупції висвітлені у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників: О. Бандурки, А. Вознюка, М. Кікалішвілі, А. Грейсар, М. Горсіра, А. Денкерс, М. Джонстон та інших. Особливості корупційних правопорушень у правоохоронних органах вивчали О. Бондаренко, М. Данчук, З. Кісіль, І. Ларіонова та інші. Дисертація О. А. Зарічанського «Антикорупційна культура особистості у транзитивному суспільстві», присвячена теоретико-методологічному обґрунтуванню психологічної структури та механізмів формування антикорупційної культури в умовах суспільних змін [1]. Наукова увага О. Лозинського була спрямована на виявлення причин відтворення корупціогенної культури, зокрема політичної [4]. Є. Фехр та А. Фалк вказують, що класичне розуміння економіки, яке розглядає людину як суто раціонального агента, є занадто спрощеним і не враховує важливість немонетарних факторів, таких як прагнення до соціального схвалення або почуття взаємності [11]. На сьогодні відсутня усталена психологічна теорія, яка могла б пояснити механізми корупційної поведінки. Систематичні огляди психологічних змінних, пов'язаних із корупцією, практично не проводяться.

Постановка завдання. Мета нашого дослідження – виокремлення психологічних складових корупціогенної поведінки особистості.

Виклад основного матеріалу. У правовій сфері термін «корупціогенний фактор» зазвичай застосовують для позначення норми проєкту

нормативно-правового акта, яка самостійно або у взаємодії з іншими положеннями може стати сприятливим середовищем для вчинення корупційних чи пов'язаних із корупцією порушень. У психологічному контексті поняття корупціогенності описує характерні риси особистості, здатні за певних обставин спричинити корупційну поведінку. Типова корупціогенна особистість характеризується постійною схильністю до дій, пов'язаних із корупцією, а також браком соціальних орієнтирів, які могли б стримувати її від таких вчинків. О. Зарічанський виділяє низку ключових рис, притаманних цій категорії особистостей. Сюди входять матеріалістичні цінності, негативне ставлення до загальноприйнятих соціальних норм, схильність до маніпуляцій (макіавеллізм), задрісці, відчуття неповноцінності, а також життєвий досвід із негативним емоційним забарвленням. Сукупність цих характеристик, за автором, формує корупціогенну спрямованість особистості. Її інтегральна природа пов'язана із девіантною поведінкою, що створює динамічну модель осіб із такою спрямованістю. Основу цього феномену становить комплекс рис, відомий як корупціогенний, а також асоціальні мотиви, що спонукають до незаконного задоволення власних потреб [1].

Таким чином, термін «корупціогенне» застосовується до чинників чи ситуацій, що здатні підвищувати ризик вчинення корупційного злочину. Наявність корупціогенності вказує передусім на схильність до поведінки, що може призвести до порушення закону. При цьому корупціогенна ситуація слугує радше сприятливим середовищем для вчинення незаконних дій, ніж їхньою прямою причиною. Вона утворює перехідну ланку між характеристиками самої особистості, умовами довкілля й остаточним здійсненням протиправного діяння.

Слід відзначити, що хоча корупціогенна поведінка передбачає можливість скоєння злочину, вона не завжди веде до його здійснення. Іншими словами, така поведінка розглядається як передумова для розвитку безпосередньо корупційної діяльності. У психологічному дискурсі корупціогенність особистості виступає специфічною якісною характеристикою її психічного складу. Вона визначає потенційну готовність чи схильність індивіда вчинити дії корупційного характеру за певних обставин. Корупціогенна поведінка, у свою чергу, є моделлю дій, що потенційно може завершитися здійсненням злочину на ґрунті корупції.

О. Лозинський виокремлює три важливі властивості ставлення до корупції, які безпосередньо

пов'язані з масовою психологією. По-перше, толерантність – ставлення до корупції як до повсюдного («усі крадуть», «всі беруть» тощо), невикорінного й неминучого «мінімального рівня зла», що не заслуговує на серйозне засудження. Як пише О. Лозинський, сама ідея нормальності «мінімуму корупції» вже виводить це явище зі смертних гріхів і переводить у розряд неабсолютного зла [4]. У багатьох випадках фіксується відносно спокійне ставлення українців до корупції [4]. У масовій свідомості домінують полярні види ставлення до корупції – «ненависть» і «байдужість» (проте переважає все ж таки другий) [4]. По-друге, той факт, що виражене засудження в масовій свідомості викликають не власне акти корупції, а лише непомірні розміри хабарів, особливо якщо вони «непропорційні» посади корупціонерів [4]. По-третє, непослідовність та суперечливість. Як і в багатьох інших ситуаціях, виявляється система контрарних подвійних стандартів: «я та моє оточення – інші». Власна корупційна поведінка, як й аналогічна поведінка рідних та близьких, сприймається як вимушена відповідь на об'єктивні обставини («не підмажеш – не поїдеш» тощо), не асоціюється з корупцією та не отримує негативної емоційної оцінки. Тоді як аналогічна поведінка інших осіб розглядається як корупційна і виражає їхні негативні особисті якості [4].

І. Ларіонова дослідила основні характеристики дрібної корупційної діяльності військовослужбовців [3, с. 90]. Підкреслюючи, що дослідження корупційної поведінки має відбуватись з урахуванням контексту професійної діяльності суб'єкта та особливостей ситуації, яка включає корупційну поведінку [3, с. 91], авторка на матеріалі результатів обстеження за допомогою поліграфа військовослужбовців під час професійно-психологічного відбору на вищі посади та посади, що передбачають облік товарно-матеріальних цінностей, пропонує типологію психологічних особливостей дрібних корупціонерів у Національній гвардії України, що включає три типи: насильницький (інтолерантний), толерантний та залежний, які відрізняються між собою та від контрольної групи за показниками внутрішніх диспозицій (насильницького екстремізму, відчуження моральної відповідальності та мотивації професійної діяльності) та відповідними їм особистісними особливостями [3]. Дослідниця виявляє причини, що можуть приводити людину до корупційних діянь – уявлення про власну недооціненність, можливість використовувати владні повноваження у власних інтересах, залежність від командира та неможливість

протистояти втягуванню у корупційну діяльність, недооцінка ролі військової товарищескості та нехтування інтересами військового колективу, викривлені уявлення про можливість власної самореалізації у професії військовослужбовця, спрощенні уявлення про професію та неналежне ставлення до її освоєння тощо [3].

Для підтримки позитивного самоствавлення корупціонери використовують характерні види психологічного захисту, такі, як заперечення та компенсація, переконаність у тому, що жертви корупційних злочинів самі часто вчиняють такі ж злочини, що нібито виправдовує корупцію. Саме це переконання багато в чому дозволяє корупціонерам заперечувати свою корупційну діяльність як злочин («всі так роблять, хтось більше, а хтось менше») [1].

Цікавою є низка досліджень, в яких розкриваються такі специфічні характеристики осіб з корупційною поведінкою, що описуються терміном «темна тріада» [6, 10, 12, 13, 15, 16, 22]. Ця назва охоплює три антисоціальні симптоми, які тісно пов'язані з перевищенням соціальних норм. Зокрема це такі риси, як макіавеллізм, нарцисизм та психопатія. Макіавеллізм проявляється в маніпулятивності та хитрощі особистості. Нарцисизм означає егоцентризм чи прагнення переваги. Психопатія відрізняється високою імпульсивністю, черствістю та холодністю. Люди з високим рівнем прояву рис темної тріади, як вважають Д. Лінтон, Дж. Пауер, використовують хитрі засоби для досягнення особистих цілей, мало переймаючись інтересами інших [15]. Д. Джонс, А. Фігерето [13] та Е. О'Бойлі [16] стверджують, що загальні риси темної тріади, такі як маніпуляція, черствість та егоїзм, позитивно прогнозують навмисну токсичну поведінку [12; 16].

У дослідженнях В. Іган [9], Н. Азізлі [6] та К Ройзер зі співавторами [18] риси темної тріади особистості (тобто макіавеллізм, нарцисизм і психопатія) пов'язуються з неетичною та корупційною поведінкою. Ці дослідження показують, що макіавеллісти часто маніпулюють іншими заради особистої вигоди, нехтуючи благополуччям інших, а нарциси неблаганні й токсичні, коли мають владу. Люди з психопатією, за даними М. Собхані та А. Бечара (2011), мають багато поведінкових характеристик, які спостерігаються в пацієнтів з ураженням вентромедіальної префронтальної кори та мигдалеподібного тіла [22]. Цей висновок став нейронауковим доказом того, чому психопати вдаються до корумпованої та аморальної поведінки. Тому, враховуючи загалом антисоціальний і соціально небажаний характер рис темної тріади,

можна зробили припущення, що макіавеллізм, нарцисизм і психопатія передбачають схильність до корупційної поведінки [22].

Риси темної тріади характеризуються соціальною неприязню, маніпулятивною поведінкою і іншими проявами недоброчесної поведінки та пов'язані з тривогою [10]. Фінансову тривогу можна визначити як психологічне занепокоєння та нездорове ставлення до думок, залучення та ефективного управління особистими фінансами [21]. Фінансова тривога може діяти як шлюз, через який риси «темної тріади» впливають на корупційну поведінку. Макіавеллісти мають низький рівень емоційного інтелекту [23], а особи з низьким емоційним інтелектом не здатні виражати емоції, а отже, нездатні ефективно управляти стресовими ситуаціями [20]. Це свідчить про те, що макіавеллісти можуть бути схильні до тривоги. Нарциси мають почуття грандіозності та шукають уваги. Отже, вони відчувають розрив між своїм небажаним «Я» і фактичним «Я» (С. Хаджхосейні та ін., 2019) [12]. Тому нарциси страждають від проблем із самооцінкою, а це, як було показано, пов'язано з тривогою (Б Баджай та ін., 2016) [7]. У психопатів відсутні докори сумління та почуття провини. Проте дослідження показали, що психопати переживають занепокоєння через їхню анти-соціальну поведінку та ризики, які з цим пов'язані (А. Сандвік та ін., 2015) [19]. Тривога може призводити до мобілізації різних видів психологічних і фізіологічних ресурсів, щоб втекти або уникнути небезпеки (С. Речман, 2004) [17]. Таким чином, особи, які прагнуть послабити свої емоційні страждання, можуть приймати ідеї та поведінку, які включають корупційні наміри та дії. Люди можуть виявляти корупційні дії або підтримувати корупцію через особисті риси.

Хоча за означеними дослідженнями макіавеллізм, нарцисизм та психопатія демонструють різні відносини з тривогою, можна стверджувати, що тривога про гроші чи фінансове становище – це особливий вимір, який може бути пов'язаний з «темною тріадою». Відчайдушна жага грошей може підштовхнути людей мати корупційний намір, якщо до того буде нагода, і серед них багато людей з темною стороною особистості. Таким чином, риси «темної тріади» позитивно пов'язані з фінансовою тривогою.

Варто згадати також дослідження Б. Коннеллі та Д. Ванс (2008) конкретних характеристик особистості, які неодноразово наголошували, що корупційна поведінка найчастіше трапляється в людей із високим рівнем екстраверсії

та нейротизму [8]. У психологічному контексті це поєднання означає загальну тенденцію інтенсивно відчувати зокрема негативні емоції, такі як гнів, розчарування, ревності тощо. Це означає внутрішню незахищеність та неповноцінність особистості, внаслідок чого частіше проявляється корупційна поведінка. Внутрішня невпевненість чи неповноцінність часто компенсується прагненням до влади та успіху [8]. Оскільки потреба у владі такої особи надзвичайно велика, а також важлива для підтримки самооцінки, людина з більшою готовністю долає межі моралі та виявляє корумповану поведінку. Дослідження Й. Ліанг з колегами (2016) показало, що низька самооцінка людини призводить до більш вищого рівня матеріалізму, що своєю чергою збільшує корупційні тенденції [14]. Тобто, можна зазначити, що потреба у владі та корупційна поведінка – це чинники, які взаємно посилюють і підтримують один одного, але немає чіткого визначення, який чинник передує іншому.

Висновки. На основі представленого теоретичного аналізу можна дійти висновку, що сучасна корупція є одним із наймасовіших і найнебезпечніших соціальних явищ, боротьба з яким ускладнюється його багатогранною природою. Хоча корупція у своїх наслідках виглядає як правова та економічна проблема, її витoki глибоко вкорінені у психологічних і загальнолюдських аспектах. Тому без ґрунтового психологічного аналізу та врахування соціокультурних факторів складно, а часом і неможливо розробити ефективні програми для її подолання. Дослідження виявляють ключові риси, притаманні корупціогенній особистості: послаблення критеріїв оцінки власної поведінки та цінностей, підвищена конформність, зовнішній локус контролю, егоцентризм, задрісність, комплекс меншовартості, схильність до компенсаторної поведінки через прагнення до влади та матеріального статусу, відчуження моральної відповідальності, а також толерантне ставлення до корупції. Додатково з'ясовано, що особи з високим рівнем рис так званої «темної тріади» (нарцисизм, макіавеллізм, психопатія) більш схильні до корупційної діяльності. Психологічні особливості таких людей, такі, як відсутність емпатії, маніпулятивність та егоцентризм, сприяють ігноруванню етичних і правових норм у прагненні власної вигоди. Усвідомлення цих психологічних характеристик має велике значення для формування превентивних заходів та проведення психологічного відбору персоналу.

Список літератури:

1. Зарічанський О. А. Антикоруptionна культура особистості у транзитивному суспільстві : дис. ... доктора психол. наук за спец. 19.00.06 – юридична психологія. Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків. 2025. 652 с.
2. Ларіонова І. Т. Соціально-психологічні особливості схильних до дрібної корупції правоохоронців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. Вип. 6. 2023. С. 90–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.6.16>
3. Ларіонова І. Т., Колесніченко О. С. Психологічні типи правоохоронців – дрібних корупціонерів. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*. 2023. № 1. С. 84–97. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2023-60-1-84-97>
4. Лозинський О. М. Психологічні чинники інтолерантного ставлення громадян до корупції : дис. ... канд. психол. наук. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Київ, 2021. 277 с. URL: <https://sci.lidubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/12335>
5. «Сприйняття зміни рівня корупції в Україні за час повномасштабного вторгнення». Опитування. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1556&page=1>
6. Azizli N., Atkinson B. E., Baughman H. M., Chin K., Vernon P. A., Harris E., et al. Lies and crimes: Dark Triad, misconduct, and high-stakes deception. *Pers. Individ. Dif.* 2016. 89. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.09.034>
7. Bajaj B., Robins R. W., Pande N. Mediating role of self-esteem on the relationship between mindfulness, anxiety, and depression. *Personality and Individual Differences*, 2016. 96. 127–131. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.02.085>
8. Connelly B., Ones D. The personality of corruption: a national level analysis. *Cross-Cultural Research*, 2008. 42 (4), 353–385. DOI: <https://doi.org/10.1177/1069397108321904>
9. Egan V., Hughes N., Palmer E. J. Moral disengagement, the dark triad, and unethical consumer attitudes. *Pers. Individ. Dif.* 2015. 76, 123–128. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.11.054>
10. Fang Y., Niu Y., Dong Y. Exploring the relationship between narcissism and depression: The mediating roles of perceived social support and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 2021. 173, 110604. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110604>
11. Fehr E., Falk A. Psychological foundations of incentives. *European Economic Review*, 2002. 46, 687–724. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0014-2921\(01\)00208-2](https://doi.org/10.1016/S0014-2921(01)00208-2)
12. Hajhoseiny S., Fathi Z., Shafiei H. Are those with darker personality traits more willing to corrupt when they feel anxious? *Iranian Journal of Management Studies*, 2019. 12 (3), 451. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/Are-Those-with-Darker-Personality-Traits-more-to-Hajhoseini-Fathi/88bad5ae990bb4342db5fe24933f8a5d4e95a9c7>
13. Jones D. N., Figueredo A. J. The core of darkness: uncovering the heart of the Dark Triad. *Eur. J. Pers.* 2013. 27. 521–531. DOI: <https://doi.org/10.1002/Per.1893>
14. Liang Y., Liu L., Tan X., Huang Z., Dang J., Zheng W. The effect of self-esteem on corrupt intention: The mediating role of materialism. *Frontiers in Psychology*, 2016. 7. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01063>
15. Linton D. K., Power J. L. The personality traits of workplace bullies are often shared by their victims: is there a dark side to victims? *Pers. Individ. Dif.* 2013. 54, 738–743. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.11.026>
16. O'Boyle E. H., Forsyth D. R., Banks G. C., McDaniel M. A. A meta-analysis of the Dark Triad and work behavior: a social exchange perspective. *J. Appl. Psychol.* 2012. 97, 557–579. DOI: <https://doi.org/10.1037/A0025679>
17. Rachman S. Fear of contamination. *Behaviour Research and Therapy*, 2004. 42 (11), 1227–1255. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.brat.2003.10.009>
18. Roeser K., McGregor V. E., Stegmaier S., Mathew J., Kübler A., Meule A. The Dark Triad of personality and unethical behavior at different times of day. *Pers. Individ. Dif.* 2016. 88, 73–77. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.09.002>
19. Sandvik A. M., Hansen A. L., Hystad S. W., Johnsen B. H., Bartone P. T. Psychopathy, anxiety, and resiliency – psychological hardness as a mediator of the psychopathy-anxiety relationship in a prison setting. *Personality and Individual Differences*, 2015. 72, 30–34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.08.009>
20. Schutte N. S., Malouff J. M., Bobik C., Coston T. D., Greeson C., Jedlicka C., Rhodes E., Wendorf G. Emotional intelligence and interpersonal relations. *The Journal of Social Psychology*, 2001. 141 (4). 523–536. DOI: <https://doi.org/10.1080/00224540109600569>
21. Shapiro G. K., Burchell B. J. Measuring financial anxiety. *Journal of Neuroscience, Psychology, and Economics*, 2012. 5 (2). 92–103. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0027647>

22. Sobhani M., Bechara A. A somatic marker perspective of immoral and corrupt behavior. *Soc. Neurosci.* 6. 2011. 640–652. DOI: <https://doi.org/10.1080/17470919.2011.605592>
23. Tsirimokou C., Richardson C., Palaskas T. Emotional intelligence and Machiavellianism: A meta-analysis. *Hellenic Journal of Psychology.* 2021. 18 (3). 311–328. DOI: <https://doi.org/10.26262/hjp.v18i3.8155>
24. Zhao H., Zhang H., Xu Y. Does the dark triad of personality predict corrupt intention? The mediating role of belief in good luck. *Frontiers in Psychology.* 2016. 7. 1–16. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00608>

Bartoshevych O. O. PSYCHOLOGICAL FACTORS OF CORRUPTIOGENICITY PERSONALITY

The article analyzes the psychological traits of a person that may constitute his corruptionogenicity. It is noted that in the psychological discourse, the corruptionogenicity of a person is a specific qualitative characteristic of his mental makeup. It determines the potential readiness or inclination of an individual to commit acts of a corrupt nature under certain circumstances. Corruptionogenic behaviour, in turn, is a model of actions that can potentially end in the commission of a corruption crime. It is emphasized that modern corruption is one of the most widespread and dangerous social phenomena, the fight against which is complicated by its multifaceted nature. Although corruption in its consequences looks like a legal and economic problem, its origins are deeply rooted in psychological and universal aspects. Therefore, without a thorough psychological analysis and taking into account socio-cultural factors, it is difficult, and sometimes impossible, to develop effective programs to overcome it. In society, the distortion of the moral system of values is usually accompanied by a distortion of the sense of justice. Studies reveal key features inherent in a corruptive personality: weakening of the criteria for evaluating one's own behaviour and values, increased conformity, external locus of control, egocentrism, envy, inferiority complex, tendency to compensatory behaviour due to the desire for power and material status, alienation of moral responsibility, as well as a tolerant attitude towards corruption. Additionally, it has been found that individuals with a high level of traits of the so-called «dark triad» (narcissism, Machiavellianism, psychopathy) are more prone to corrupt activities. The psychological characteristics of such people, such as lack of empathy, manipulateness and egocentrism, contribute to ignoring ethical and legal norms in the pursuit of personal gain. Awareness of these psychological characteristics is of great importance for the formation of preventive measures and conducting psychological personnel selection.

Key words: corruptionogenicity, personality, corruption crime, moral norms, values, conformity, narcissism, alienation of moral responsibility.

Дата першого надходження статті до видання: 07.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026